

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

(Research Design)

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กับธุรกิจการท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต จดบันทึกเป็นหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

เนื่องจากผู้วิจัยทำวิจัยเรื่อง การปรับตัววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กับธุรกิจการท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ และแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เข้าสู่การท่องเที่ยว เพื่อให้วัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตรวมทั้งพื้นฐานวัฒนธรรมเดิมของตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตั้งแต่สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมรวมทั้งดนตรีและการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในมิติมุมมองต่าง ๆ โดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาบริบทและแนวทางในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาผลกระทบของธุรกิจที่มีต่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. ศึกษาแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

จุดประสงค์ที่ 1 ศึกษาผลกระทบของธุรกิจที่มีต่อวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสำรวจรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. เป็นการสำรวจและรวบรวมวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ยังคงดำรงอยู่และส่วนที่สูญหายไป

1.1 วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วมดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์
- 2) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการสูญหายของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

1.2 ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ประชาชนของกลุ่มชาติพันธุ์
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 2.1) สภาพข้อเท็จจริงของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์
 - 2.2) สภาพปัญหาด้านการดำรงอยู่/การสูญหายหรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3) การสืบทอด การสะท้อนอัตลักษณ์ การประยุกต์และการปรับตัว
- 3) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

1.3 วิธีการทำวิจัยขั้นตอนที่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในภาพรวมของปัญหา ซึ่งขั้นตอนกล่าวมีดังนี้

- 1) สํารวจข้อมูลทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์
- 2) ภาคสนาม ดังนี้
 - 2.1) การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคสนาม สันทนากลุ่ม (Focus group) ศึกษากิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ โดยเน้นวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ตลอดจนการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม
 - 2.2) สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ในเรื่องปัญหาที่พบแนวทางการแก้ไข ทำให้ได้อนาคตภาพที่ต้องการ โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยข้อมูลดังกล่าวได้จากปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3) สันทนากลุ่ม (ครั้งที่ 1-2) ประกอบด้วยกลุ่มปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ โดยเน้นการสนทนาในประเด็นบทบาทและความสำคัญของวัฒนธรรม
 - 2.4) สันทนากลุ่ม (ครั้งที่ 3) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน) และสถานประกอบการ ทั้งนี้เพื่อการจำลองสถานการณ์ในอนาคต ภาพอนาคต สร้างการมีส่วนร่วม การสนใจ โดยให้กลุ่มคนต่าง ๆ ตระหนักถึงปัญหาที่ดำเนินการ

ในอนาคตถึงการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญต่อการมีคุณค่าในมิติต่าง ๆ แบบองค์รวม ความสำคัญต่อการพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรม

1.4 วิธีการเก็บและประมวลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

1) สำรวจสถานะวัฒนธรรม สำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม สนทนากลุ่มปราชญ์กลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในวัฒนธรรม

4) จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลใช้ การจดบันทึก การสนทนากลุ่ม บันทึกเสียงการสนทนา สัมภาษณ์บุคคลและภาพถ่ายเพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียดจำแนกประเด็นต่าง ๆ และสรุปเป็นประเด็นการวิจัย

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์สถานะของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกับการใช้วิธีทางมานุษยวิทยา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัฒนธรรม

2) แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประเด็นการประชุมกลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1.6 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ นำข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิดทฤษฎีการตีความปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและแนวคิดอื่น ๆ

2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่มใหญ่ การสังเกตการณ์หาสาเหตุปัญหาสาเหตุปัจจัย สรุปจากการศึกษาเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ทางด้านองค์ความรู้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

การสรุปการศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับสภาพสาเหตุปัญหาปัจจัย และแนวทางการพัฒนาร่วมกัน โดยเอาข้อมูลมาเรียงลำดับเพื่อให้ได้ประเด็นหลักในการศึกษา

จุดประสงค์ที่ 2 ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม

อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี บทเพลง และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์

1.1 วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ ๑ เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วมดังนี้

1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันข้อมูลพื้นฐานของวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ปัญหาการดำรงอยู่ของดนตรี การเข้าถึงความรู้ กระบวนการเรียนรู้ สืบทอด ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ในงานวิจัยเพิ่มเติม

2) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการสูญหายของ วัฒนธรรมดนตรี องค์ประกอบของปัญหา

1.2 ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่ ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน และกลุ่มนักดนตรี

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

- สภาพข้อเท็จจริงของวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์

- สภาพปัญหาด้านการดำรงอยู่

- การสืบทอด การสะท้อนอัตลักษณ์ การประยุกต์และการปรับตัว

1.3 วิธีการวิจัยขั้นตอนที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในภาพรวมของปัญหา ซึ่งขั้นตอนกล่าวมีดังนี้

1) สัมภาษณ์ทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

2) ภาคนาม ดังนี้

2.1) การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคนาม ศึกษากิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีวัฒนธรรมดนตรีเกี่ยวข้อง ตลอดจนการดำรงอยู่การสืบทอดและการปรับตัวต่อบริบทต่าง ๆ ของ สังคม

2.2) สัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ในเรื่องปัญหาที่พบแนวทางการแก้ไข ทำให้ได้อรรถาธิบายที่ต้องการ โดยข้อมูลดังกล่าวได้จากปราชญ์ และสมาชิกที่เข้าร่วม กระบวนการเรียนรู้

2.3) สันทนากลุ่ม (ครั้งที่ 1) ประกอบด้วยกลุ่มปราชญ์ โดยเน้นการสนทนาในประเด็น บทบาทและความสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์

2.4) สันทนากลุ่ม (ครั้งที่ 2-3) ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และ สถานประกอบการ ทั้งนี้เพื่อการจำลองสถานการณ์ในอนาคต ภาพอนาคต สร้างการมีส่วนร่วม การสนใจ โดยให้กลุ่มคนต่าง ๆ ตระหนักถึงปัญหาที่ดำเนินการในอนาคตถึงการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญต่อการมีคุณค่าในมิติต่าง ๆ แบบองค์รวม ความสำคัญต่อการพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญา

1.4 ประชากรเป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ปราชญ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมคนตรี โดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมคนตรีที่สะท้อนอัตลักษณ์

2) ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่

1.5 วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ค้นหาปัญหาสถานการณ์ของวัฒนธรรมคนตรีประเด็นปัญหาสำคัญหลัก ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อดำรงอยู่ การปรับเปลี่ยน ตลอดจนการประยุกต์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ผู้วิจัยได้จากการลงภาคสนามที่ศึกษาซึ่งระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลรวมระยะเวลา 12 เดือน

2) ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาจากเอกสารที่นำเสนอแนวคิดและประสบการณ์จากผู้เขียนโดยตรง ได้แก่ ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อด้านอินเทอร์เน็ต จากบทความทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีสื่อจากฐานข้อมูลแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารเชิงพื้นที่ศึกษา

1.7 วิธีการเก็บและประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

1) สำรวจสถานะวัฒนธรรมคนตรีก่อร่างฐานข้อมูลสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การดำรงอยู่ การปรับเปลี่ยน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม สนทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านคนตรี

4) จัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลใช้ การจดบันทึก บันทึกวิดีโอ การสนทนากลุ่ม บันทึกเสียงการสนทนา สัมภาษณ์บุคคลและภาพถ่ายเพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียดจำแนกประเด็นต่าง ๆ และสรุปเป็นประเด็นการวิจัย

1.8 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์สถานะของคนตรีร่วมกับการใช้วิธีทางมานุษยวิทยา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัฒนธรรม

1) แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประเด็นการประชุมกลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

1.9 วิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับดนตรี นำข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิดทฤษฎีการตีความปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และทฤษฎีทางมานุษยวิทยา และแนวคิดอื่น ๆ ทางด้านดนตรี

2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ หาสาเหตุของปัญหา พบปัญหาสาเหตุปัจจัย สรุปจากการศึกษาเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ทางด้านองค์ความรู้ดนตรี

วิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียงลำดับประเด็นหลัก ๆ และเลือกประเด็นที่สำคัญมาวิเคราะห์ พร้อมกับศึกษาจากเอกสารที่ค้นคว้ามาประกอบการพิจารณาเพื่อคัดเลือกประเด็นที่สำคัญ และสรุปผลออกมาเป็นปัญหาสาเหตุปัจจัย

จุดประสงค์ที่ 3 ศึกษาแนวทางการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีและการแสดงเพื่อเข้าสู่การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ขั้นตอนนี้สรุปได้จากจุดประสงค์ข้อที่ 1-2 การถ่ายทอดเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อนำองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่เข้าสู่การท่องเที่ยว

3.2 ขอบเขตการวิจัย

1) นำผลการสำรวจข้อมูลทั่วไป และสภาพปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มากำหนดแนวทางร่วมกันในการหาแนวทางเพื่อให้เข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2) สนทนากลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อออกแบบแนวทางวัฒนธรรมดนตรี เพื่อใช้ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูลใช้การจดบันทึก บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ถ่ายภาพเพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียด